

Sygn. akt II CSKP 130/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 sierpnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marian Kocon

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa M. B.

przeciwko K. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 11 sierpnia 2021 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 7 marca 2019 r., sygn. akt I AGa (...),

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił powództwo M. B. o zasądzenie od pozwanego K. G. kwoty 114.999,96 zł. z odsetkami

ustawowymi od 23 marca 2016 r. Wskazał, że w dniu 14 marca 2014 r. strony, będące przedsiębiorcami, zawarły umowę o roboty budowlane, na podstawie której powód zobowiązał się do wykonania na rzecz pozwanego kompleksowej instalacji wentylacyjnej i klimatyzacyjnej z dostawą i montażem urządzeń w realizowanym przez pozwanego budynku Zakład Opieki Zdrowotnej A. w N.

Sąd przedstawił w ustaleniach faktycznych treść tej umowy, szczegółowo opisał przebieg współpracy stron, występujące trudności i opóźnienia podczas realizacji tego kontraktu, czynności i decyzje organów kontrolujących budowę obiektu, przytoczył treść istotnych dla sprawy dokumentów, w tym dziennika budowy, protokołów odbioru i faktur. Ustalił, że pozwany pismem z dnia 17 lutego 2016 r., doręczonym powodowi w dniu następnym, wezwał powoda do zapłaty kwoty 599.000,04 zł z tytułu kary umownej za zwłokę w oddaniu przedmiotu umowy w wysokości 0,5% wynagrodzenia umownego za każdy dzień zwłoki „po potrąceniu pozostałego wynagrodzenia brutto w kwocie 114.999,96 zł”. W odpowiedzi na powyższe pismo pełnomocnik powoda oświadczył, że brak jest podstaw do naliczenia przez pozwanego kar umownych. Powód w dniu 1 marca 2016 r. wystawił na rzecz pozwanego fakturę VAT (...) na kwotę 114.999,96 zł brutto za „wykonanie prac wentylacyjno-klimatyzacyjnych na budynku ZOZ A. w N.”, którą pozwany odesłał powodowi z uzasadnieniem, że objęta nią należność została już potrącona z należnej pozwanemu kary umownej wskazanej w powyższym piśmie pozwanego z dnia 17 lutego 2016 r.

Opierając się na tych ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy stwierdził, że w sprawie zostało udowodnione, iż powód zrealizował w całości prace objęte umową z dnia 14 marca 2014 r., w związku z czym powstało po jego stronie roszczenie o zapłatę dochodzonego pozwem wynagrodzenia, objętego opisaną wyżej fakturą VAT. Jednakże wierzytelność powoda uległa umorzeniu w wyniku skutecznego potrącenia jej przez pozwanego z przysługującą pozwanemu wierzytelnością z tytułu kary umownej za zwłokę w oddaniu przedmiotu umowy.

Po rozpoznaniu apelacji powoda, Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 7 marca 2019 r. zmienił opisany wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 114.999,96 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 23 marca 2016 r. do dnia zapłaty i obciążył pozwanego kosztami procesu za obie instancje.

W przeciwieństwie do Sądu Okręgowego uznał, że nie doszło do skutecznego potrącenia (art. 498 i 499 k.c.), albowiem wierzytelność pozwanego z tytułu kary umownej wskazanej w piśmie z dnia 17 lutego 2016 r. nie była wymagalna z tej przyczyny, że przed doręczeniem tego pisma pozwany nie wezwał powoda do zapłaty tej kary (art. 455 k.c.).

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie art. 455 i art. 499 k.c. przez niewłaściwe ich zastosowanie w ustalonym w sprawie stanie faktycznym oraz naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. przez wyjście przez Sąd Apelacyjny poza granice apelacji i rozpoznanie apelacji z pominięciem sformułowanych w niej zarzutów. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna pozwanego zasługuje na uwzględnienie. Sąd Apelacyjny samodzielnie stosując prawo materialne uwzględnił powództwo, nie dokonując jednakże pogłębionej analizy znajdujących się w aktach sprawy oświadczeń woli stron w kontekście ustalonych w sprawie faktów.

Wierzytelność z tytułu kary umownej, w braku innych ustaleń stron, ma charakter bezterminowy, staje się zatem wymagalna zgodnie z art. 455 k.c. niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do spełnienia świadczenia (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 76/14, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 86). Jedną z przesłanek skuteczności potrącenia jest wymagalność wierzytelności przysługującej potrącającemu (art. 498 § 1 k.c., por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2019 r., II CSK 41/18, niepubl. i powołane tam orzecznictwo). Wierzyciel zamierzający przedstawić do potrącenia wierzytelność z tytułu kary umownej powinien zatem wezwać dłużnika do zapłaty w celu postawienia przysługującej mu wierzytelności wzajemnej w stan wymagalności.

Sąd Apelacyjny podniósł, że pisma pozwanego z dnia 17 lutego 2016 r. nie sposób uznać za złożenie skutecznego oświadczenia o potrąceniu kary umownej z wierzytelnością powoda o wynagrodzenie za roboty ze względu na niewymagalność kary umownej, do uiszczenia której powód nie został wcześniej wezwany. W odniesieniu do tej argumentacji należy zauważyć, że pismo to stanowi wezwanie powoda do zapłaty naliczonej przez pozwanego kary umownej

w terminie 7 dni od dnia doręczenia (pismo nosi zresztą tytuł „wezwanie do zapłaty”), co oznacza, że z upływem tego terminu wierzytelność z tytułu kary umownej objęta tym pismem stała się wymagalna (art. 455 k.c.). Sąd Apelacyjny pominął także w swoich rozważaniach, że pozwany konsekwentnie wyrażał wolę potrącenia wymagalnej już, wskutek doręczenia powodowi pisma pozwanego datowanego 17 lutego 2016 r., wierzytelności z tytułu kary umownej z wierzytelnością przysługującą powodowi z tytułu wynagrodzenia za roboty. W piśmie z dnia 21 marca 2016 r. (k. 14 akt) stanowiącym reakcję na wystawioną przez powoda fakturę VAT (...) na kwotę 114 999,96 zł (k. 13 akt), pozwany oświadczył, że odsyła ją powodowi bez realizacji, albowiem nie ma podstaw do jej zapłaty; została przez niego potrącona z należną karą umowną. Do pisma dołączył fakturę oraz odpis wezwania do zapłaty kary umownej z dnia 17 lutego 2016 r. (k. 15-17 akt). Stanowisko to pozwany powtórzył w piśmie z dnia 7 kwietnia 2017 r. (k. 18 akt) oraz - w formie zarzutu potrącenia objętej pozwem kwoty 114.999,96 zł - w sprzeciwie od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym (k. 35 akt sprawy). Uzasadnia to przyjęcie, że pozwany, jeszcze przed wszczęciem postępowania sądowego w tej sprawie, jednoznacznie wyraził wolę potrącenia naliczonej wymagalnej kary umownej z wymagalną wierzytelnością powoda z tytułu wynagrodzenia. Pogląd Sądu Apelacyjnego, który legł u podstaw orzeczenia reformatoryjnego, był zatem nieprawidłowy, stąd sformułowane w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 455 k.c. i art. 499 k.c. okazały się uzasadnione.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

